

BIBLIOFIL[®]

InfoBrev
3-2003

Nye nettsider

Form eller innhold – et evig diskusjons-tema når det kommer til prioriteringer. De fleste mener at innholdet må være det viktigste. Men noen ganger er utformingen av stor betydning for å få fram budskapet eller lette tilgjengeligheten for leseren.

Da Bibliotek-Systemer i høst gikk til det skritt å modernisere nettsidene var det klart at en helt ny utforming var en forutsetning for et vellykket resultat. Vidar Ringstrøm er webmaster og har vært ansvarlig for utviklingen av de nye sidene.

– *Hva består de viktigste endringene i?*

– Gjennom en bedre strukturering av nettsidene er det nå lettere for brukerne å finne fram i stoffet. En logisk struktur letter også oppdateringen av innholdet. Av tekniske forhold kan nevnes javascript-meny og utstrakt bruk av stilark.

– *Hva er stilark?*

– Ved å bruke stilark i konstruksjonen av sidene kan en skille selve strukturen fra formateringen av tekst og layout. Dette gir fordeler ved utforming og vedlikehold. Men ikke minst er disse tekniske tingene en forutsetning for et dynamisk innhold.

– *Betyr det at du har ambisjoner om mer levende nettsider?*

– Helt klart. Kombinasjonen av HTML-kode, JavaScript og stilark kalles dynamisk HTML og muliggjør interaksjon ved bruk av mus. Dette vil oppleves som kjapt og nyttig. Dessuten åpner det for mange spennende muligheter fremover.

– *Nyhетene er kommet mer i fokus.*

– Ja, de har vi valgt å legge på startsidene.

Det forplikter, men samtidig økes sjansene for at de blir lest.

– *Og nå er du helt fornøyd?*

– Langt i fra. Sidene har rettignok fått et utseende som harmonerer med annen kommunikasjon fra Bibliotek-Systemer – annonser, nyhetsbrev, produktark o.l. – men innholdet vil være under kontinuerlig forbedring.

– *Hvordan er brukerreaksjonene så langt?*

– Stort sett positive – bortsett fra noen som sitter på gamle nettlesere. Hvis mulig må disse oppgraderes, siden nettleserne må kunne støtte stilark. Det er lagt mye arbeid i å tilpasse sidene for flest mulig, men alle kan ikke nås slik den tekniske utviklingen har vært. Ellers er vi takknemlig for tips og ønsker fra brukerne – det er jo de som skal ha nytte av nettsidene.

Selvbetjent i biblioteket

Selvbetjent utlån og innlevering er i ferd med å bli en suksess ved norske bibliotek. Bibliotek-Systemer tar aktivt del i denne utviklingen.

Ved Sandefjord bibliotek er nye enheter for selvbetjent utlån og innlevering nylig tatt i bruk. De bruker 3M alarmstrips og Bibliotek-Systemer har levert selvbetjeningsenheter som både ivaretar funksjoner i forhold til alarmene og til ajourhold av Bibliofil.

Enkle bilder viser lånerne hvordan de skal sette inn lånerkortet og plassere boken for korrekt registrering. Kvitteing blir umiddelbart skrevet ut.

Sylvi Skagen ved Sandefjord Bibliotek forteller om en noe nølende interesse for selvbetjeningsenhetene, men at de som benytter dem er meget fornøyd. Hun innrømmer at biblioteket etter introduksjonen ikke har gjort nok for å påvirke låntakerne til å benytte selvbetjent utlån og innlevering.

I Levanger (se side 4) derimot, ble det satt inn store ressurser på opplæring av brukerne helt fra første åpningsdag. Dette har gitt gode resultater ved at 75% av det totale utlånet nå foregår på automatene.

I tillegg til å benytte 3M's alarmstrips har Bibliotek-Systemer også levert selvbetjeningsenheter til bibliotek som ikke har alarmstrips eller har alarmstrips fra Meto/Checkpoint. Felles for alle disse løsningene er gunstige priser i tillegg til en høy grad av brukervennlighet.

Selvbetjent utlånsenhet ved Sandefjord bibliotek.

:: leder ::

Bibliofil er ikke som andre datasystemer. Vi har et konsept som vi mener gir en bedre løsning for vår kunder. Det som teller, i tillegg til stabilitet og funksjonalitet, er total kostnad over tid for drift og vedlikehold av systemet. En skal huske på at anskaffelsesprisen gjerne utgjør bare en brøkdel av total-kostnadene.

Linux er valgt både til utvikling og drift. Det innebærer en stabil og sikker løsning, men også en løsning fri for lisenskostnader for operativsystem, eposttjenere, webtjenere osv. Dette er tjenester som inngår i løsningen, og hvor driften ivaretas av oss.

Torkel Hasle
daglig leder

Bibliofil har i alle år hatt en egen løsning for videreutvikling og oppgradering. Utviklingen skjer kontinuerlig, og oppgraderingene foregår helt automatisk og nesten usynlig. Nye tjenester utvikles fortløpende, og den dynamikken som er

muliggjort av Internett, er til fulle tatt i bruk. Bibliotekene var svært tidlig ute med løsninger mot Internett og Bibliofil vil fortsatt satse på å ligge i forkant av utviklingen.

Til slutt vil jeg ønske hver enkelt en god jul og et fremgangsrikt nytt år. Sammen er vi med på å markere biblioteket som et vitalt og attraktivt senter i lokalsamfunnet – for store og små!

:: sitatet ::

Ordfører Inge Myrvoll i Rana kommune har forstått det. Og handler deretter. Første fredag i hver måned inviterer han til et treff – ja, nettopp – på biblioteket. Det er ikke noe fast tema, men en prat over en kopp kaffe eller et glass brus. Vi siterer fra pressemelding datert 5. november 2003:

"Hvorfor biblioteket? Jo fordi: – det skal være utafor Rådhuset --- det skal være på et lett tilgjengelig sted, hvor alle føler seg velkommen."

"Biblioteket ble valgt fordi biblioteket er det viktigste treffsted i Rana. Det stedet der du kan møte verden."

"Alle har noe på biblioteket å gjøre. --- For meg har biblioteket vært sentral i min egen utvikling. Det var der jeg som barn fikk mine øyne åpnet for verden. -----"

Vil SPAM ødelegge Internett?

En definisjon på SPAM er uønsket epost, i form av reklame for produkter eller tjenester. På norsk kunne søppelpost vært et dekkende uttrykk. Mengden av SPAM øker så voldsomt at hvis problemet ikke blir løst står verden i fare for å miste Internett som kommunikasjonskanal!

Hvorfor har vi fått dette problemet? Ganske enkelt fordi noen på denne måten ønsker å tjene penger. Men er virkelig folk så dumme at de svarer på SPAM-post? Svaret er klart og tydelig ja! En undersøkelse viste at opptil 15% av Internett-brukerne en eller annen gang hadde svart på SPAM-post. Og når mengden utsendt SPAM blir stor nok, vil selv en lav respons gi fortjeneste.

mottaker, enten ved at han melder fra at han ikke er interessert i å motta den slags (da er man helt sikker på å få det også i fremtiden), eller at han bestiller og betaler med kredittkort. SPAM er ofte basert på kriminell adferd, og klarer kjeltringene å skaffe seg ditt kredittkortnummer, er veien åpen for nye bedragerier.

Store kostnader

Det antas at ca 40–50% at all epost som sendes daglig er SPAM! Det er ikke småtter, tatt i betraktning av at det sendes ca. 10 milliarder eposter daglig! Dette betyr store kostnader for lagring og overføring, i tillegg til all den tid som brukes på å lese, slette og stoppe SPAM. Vi snakker om milliarder av kroner i året – mange milliarder!

Det er mulig å unngå SPAM

Noen har gitt opp kampen mot SPAM, og mener at epost etter hvert vil bli ubrukelig. Andre mener at ondet må bekjempes med lovgivning, men siden plagen er verdensomspennende, er dette en tung vei å gå.

Bibliotek-Systemer har imidlertid inntatt en helt annen holdning: Vi prøver ut og forbedrer de mulighetene som finnes. Med enkle midler og ved hjelp av åpen programvare har vi kommet svært langt i å stoppe SPAM mot vår egen eposttjenere. Vi mener å kunne stoppe 99% av all SPAM som blir forsøkt sendt oss, og dette med svært lav avvising (under 1 %) av gode eposter (falske positiver). En fersk statistikk fra vår eposttjenere i Larvik viser at vi i uke 47 mottok og blokkerte

ca. 290.000 eposter. Av dette var 69% eller 200.000 eposter SPAM!

En rekke kontroller må til

Mange land har en nokså likegyldig holdning til regler og standarder for bruk av Internett. Vi filtrerer rett og slett all epost fra slike land før overføring i det hele tatt starter. Deretter sjekker vi oppkoblingen mot en rekke svartelister (Realtime Blackhole Lists, RBL), og avviser eposten hvis eposttjenere finnes på en av disse. Vi sjekker om formatet på konvolutten følger standardene og om avsendermaskinen har et navn (revers navnetjenere-oppslag), noe som det dessverre synes stort med, også i Norge. Til sist sjekker vi innholdet, bl.a. for såkalte web-bugs, dvs. skjulte bilder som peker tilbake til avsender. Våre filtre har også en enkel, men effektiv avvising av virus, både kjente og ukjente. Epost med mistenkelige vedlegg blir rett og slett kastet.

Dette er krig!

Web-tjenere som publiserer svartelister blir utsatt for pakkeangrep, hvor maskinen bombarderes av tusenvis av andre maskiner, slik at tjeneren til slutt må tas ned og tjenesten avvikes. Det

føres en krig på nettet mellom "de gode og de onde", og jeg er ikke sikker på hvem som vinner. Så lenge det er millioner av usikrede Windows-maskiner direkte koblet til nettet, finnes det nok av muligheter for de som ønsker å distribuere SPAM.

Blir lukkede nett løsningen?

Kan SPAM bekjempes gjennom lovgivningen? Internett er globalt, og mange land har ingen bevisst holdning til problemet. En klar skuffelse er det også at USA nå nettopp har vedtatt en lov som tillater SPAM – du må selv be om å bli unntatt. Lovveien er følgelig urealistisk.

Et mulig scenario er at Internett blir så overbelastet av SPAM og virus at det ikke lenger kan brukes til nyttige ting. Da vil det antagelig bli opprettet nye lukkede nett, hvor bare spesielt godkjente og "snille" brukere vil få tilgang. Jeg ser ikke bort fra at det kan bli resultatet.

Hittil har kampen mot SPAM vært nokså tafatt, til tross for at det finnes verktøy og metoder som er mer enn brukbare, og som koster lite. Men man må engasjere seg i kampen og ikke gi opp!

Torkel Hasle

FAKTA:

- SPAM defineres som uønsket post – eller "søppelpost"
- Formålet er fortjeneste – ofte basert på kriminell adferd
- 40–50% av all epost i verden er SPAM!
- 15% av Internett-brukerne har en eller annen gang svart på SPAM-post
- Epostadresser samles og videreselges
- Virus utvikles for å kunne fjernstyre og sende SPAM fra ubeskyttede maskiner
- Innholdet er ofte tilbud om lån, medisiner (Viagra uten resept), "lovlige" droger, sextjenester, pornografi, forskjellige former for svindel
- En måte å skaffe kredittkortnummer i bedragerisk hensikt
- Foreløpig ingen systematisk kamp mot SPAM
- Alle kan beskytte sin maskin eller knytte seg til en sikker eposttjenere

Utviklingsarbeid for norske forhold

Bibliofil representerer motstykket til bruk-og-kast – her snakker vi om utvikling gjennom bruk. I nært samarbeid med brukerne arbeider Bibliotek-Systemers utviklingsfolk kontinuerlig med forbedringer. Uten at det fører til noe avbrudd.

De aller fleste funksjoner i Bibliofil er nå tilgjengelige fra Startmenyen med et grafisk grensesnitt. Det har tatt tid å komme til målet, men en fornøyd utviklingsavdeling kan i disse dager registrere tilfredse brukere etter at de har vært gjennom en myk overgang til det grafiske miljøet.

Utviklingen av grafisk grensesnitt forteller en del om hvordan Bibliofil drives. I sin tid begynte man med terminalbasert utlån, søk og katalogisering – og etter noen år har vi grafiske versjoner av det samme. Joda, det finnes argumenter for et system basert på omlegging til totalt nye versjoner. Men det er flere gode

grunner til å gjøre det på den måten Bibliotek-Systemer har valgt.

Først og fremst er det kostnadene. Man slipper den høye initialkostnaden hver gang en ny versjon må kjøpes inn og installeres. I tillegg kan man i bibliotekene planlegge overgangen lokalt, både i forhold til opplæring og i forhold til innkjøp av nytt utstyr.

Det andre er stabiliteten. Glidende overganger sikrer at eksisterende funksjonalitet og velprøvde løsninger blir ivaretatt, samtidig som ny funksjonalitet kommer til. Behov for konverteringer forsvinner.

For det tredje er Bibliotek-Systemer så heldige å ha program-

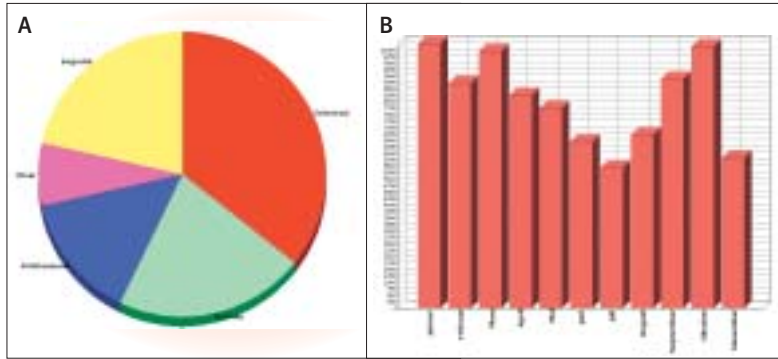
Utviklere med mange spennende utfordringer. Bakerst fra venstre: Ola T. Kogstad, Tore Morkemo, Odd Arne Jensen og Roger Niva.

merere som har jobbet med bibliotek i mange år. Det sikrer kompetanse på begge områder og kontinuitet i jobbingen.

Statistikk

Statistikkene blir stadig bedre. Også i år har Bibliotek-Systemer utviklet nyheter som vi håper brukerne setter pris på. Hver for seg fører de nok ikke til de store overskriftene, men en kan faktisk ha stor nytte av disse tjenestene.

Eksempler på grafer som nå er tilgjengelige. A viser utlån fordelt på kommune og B utlån fordelt pr. måned

Rapporten "Eksemplarer med spesiell status" ble lagt inn i løpet av sommeren og kan benyttes for å liste ut alle eksemplarer med status som f.eks. "ikke på plass", "tapt", "regning sendt", etc.

Vi har også gjort tilgjengelig noen enkle grafer (med prognoser) for lokale statistikk tall under de web-baserte rapportene (samletall). Disse rapportene genereres hver natt og er kjappe å få opp i nettleseren (se illustrasjon).

En litt større nyhet er at det nå er mulig å gjøre presentasjoner fordelt på fylke og kommune basert på de web-baserte programmene for utlån- og lånerstatistikk i

statistikkmodulen. Dermed kan biblioteket se hvilke kommuner som låner mest/minst fordelt på de enkelte avdelingene. Utgangspunktet er en oversikt over kommunenummer og -navn med knytning mot postnummer og -sted.

En liten oppfordring til slutt: Vi begynner nå å nærme oss advent, nyttårsfeiring og den årlige innleveringen av statistikk tall til ABM-utvikling. Skjemaene har en tendens til å la vente på seg, men vi anbefaler uansett at du tar en kikk på statistikken før nyttår, spesielt hvis du ikke er så veldig kjent med modulen.

Levanger bibliotek går nye veier

Det skjer stadig noe nytt på bibliotekfronten. I mai i år flyttet Levanger bibliotek endelig inn i nye lokaler etter mange års tilværelse i en kjeller. Biblioteksjef Guri Sivertsen Haugan forteller at kommunestyret i 2001 til tross for svært dårlig kommuneøkonomi gikk inn for kjøp av byens tidligere posthus for ombygging til bibliotek. Investeringsbudsjettet for inventar og utstyr var heller ikke det beste, så det var nødvendig å tenke i nye baner. Kunne de finne sponsorer?

Jo da, møblene i det meget populære avisrommet fant man sponsorer til. Lokalavisa Levanger-Avisa bidro og fikk til gjengjeld lov til å betale en flott veggdekorasjon med klipp fra avisas 150-årig historie (se bilde). Norske Skog AS, som har papirfabrikk i kommunen og for øvrig er verdens største avisapirprodusent, fikk sin logo på avispinner.

Andre bidragsytere var sanitetsforeninger og bygdekvinnelag. De bidro med ganske mye til trivselstiltak i barneavdelingen (akvarium, teppe til eventyrrom m.m.).

Levanger historielag er en annen god samarbeidspartner som ønsket å gi sitt bidrag til utviklingen av lokalhistorisk avdeling.

Det populære avisrommet åpner to timer før resten av biblioteket. Her får man i tillegg til dagens ferske aviser også nyheter på nett og muligheter for å kjøpe seg kaffe.

Andre samarbeidspartnere har bidratt positivt, om enn ikke økonomisk. Ungdomsavdelingen ble planlagt i samarbeid med ungdomsrådet, og er blitt et populært møtested for ungdommene. 60% av tenåringene i kommunen er aktive lånere ved biblioteket.

Ny fjernlånsmodul med NILL

I siste versjon av TkUtlån er det implementert en ny modul for håndtering av fjernlån. Dette var det siste leddet i fullstendig grafisk versjon av utlånsmodulen i Biblioofil.

Fjernlånsmodulen, som håndterer både fjernlån og innlån, bruker norsk standard for utveksling av fjernlånsmeldinger, NILL. Bibliotek-Systemer er dermed den første til å ta i bruk NILL-protokollen. Dette er en standard utviklet av alle systemleverandørene av biblioteksystem i Norge.

Hensikten er å redusere det manuelle arbeidet forbundet med fjernlån/innlån (bestilte poster hentes automatisk, kvittering sendes automatisk). Den nye modulen er nå installert hos de fleste Biblioofil-brukerne.

Tore Morkemo i systemavdelingen forteller at modulen har fått en meget god mottakelse: "Tre dager etter lansering hadde 72 bibliotek tatt den i bruk." De samme tre dagene ble det logget til sammen 440 bestillinger sendt i NILL-format. "Dette er en meget gledelig start," sier en oppglødd Tore Morkemo.